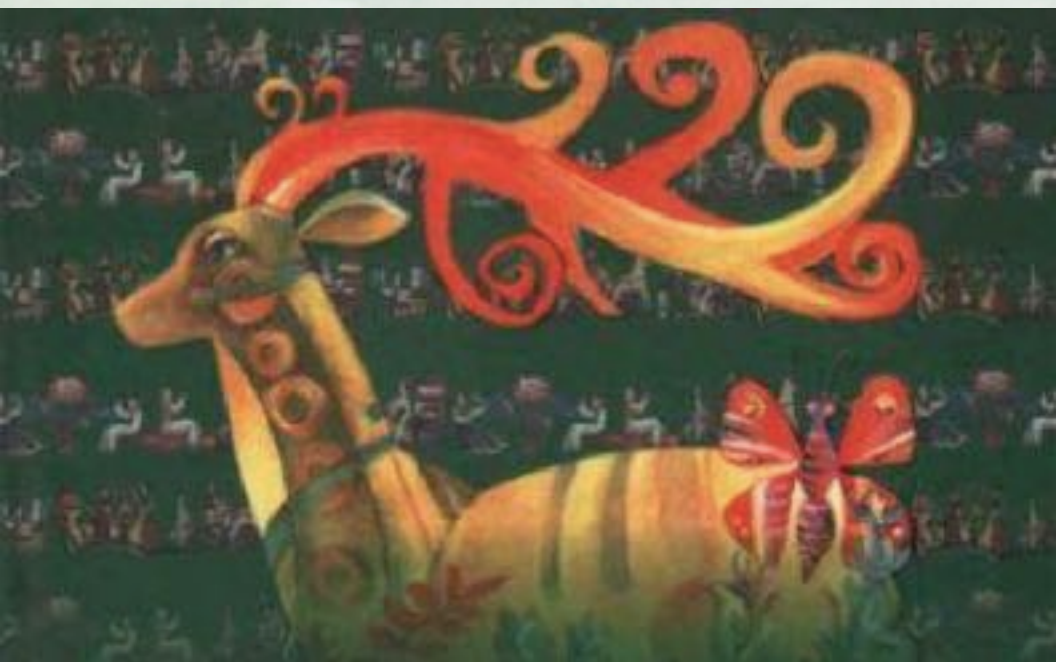

Золоторогий олень

Дмитро Павличко

«Золоторогий олень», розділ 1

Це було давно-давно

У карпатському краї,

Ще коли літали там

Лебедині зграї.

Диків, лисів і кізлиць

Множество ходило.

Спав собі за кожним пнем

Бурий ведмедило.

Не боялися людей

Ті сплюхи і лежні,

Бо шуміли навкруги

Праліси безмежні.

Тур у дебрині блукав,

Наче порик бурі,

І шугали в темниках

Рисі жовтошкурі.

По густих чагарниках,

По гірських полянах

Випасалися стада
Оленів буланих.
В нетрях дичини було,
Як трави та листу,
Аж тремтіли гуцаки
Від гарчання й свисту.
А по селах там жили
Прагуцульські роди—
Люди мудрі і міцні,
І митці з природи.
Вміли доглядать овець,
Будувати гражди*.
Хліб не завжди був у них,
Але пісня—завжди.
Так велося в тих людей,
Що в сопілку грати,
Ніби розмовляти, всі
Вчилися з дитяти.
А Василько змалу грав —
Научився в неня.

Батько передав йому
Фрілку* і натхнення.
Добре дітям, доки в них
Є отець і мати.
Та Василько — сирота —
Мусив бідувати.
Спершу все було гаразд,—
Граї і не журися.
Та прибув до них король
Полювать на рися.
У сусіднім краї він
Панував криваво
І казав, що бог йому
Дав на владу право.
Силою меча й тюрми
Люд свій закріпачив.
Все хотів забрать собі,
Все, що тільки бачив.
Аж свербіли в короля
Руки загребуші,

Як нагадував собі
Про карпатські пущі.
І накласти на горян
Він хотів данину —
Забирати в них задар
Хутра й оленину.
Не корилися йому
Давні гуцулове
І ховались, коли він
Приїжджав на лови.
І на цей раз так було:
Села — як пустині.
Лиш Васильків тато був
У своїй хатині.
Там обскочили його
Королівські слуги.
Покажи нам, де живуть
Хижаки-драпуги!
Гурмою вони пішли
По слідах звіряти.

Голіруч хотів король
Рися поконати.
Та коли з'явився звір,
Вмент пиха зухвала
Спала з короля, і він
Дав швиденько драла.
А Васильків батько так
Висміяв зухвальця:
— Гарно бігаєте ви,
Мабуть, швидше зайця!
На володаря тоді
Сказь напала дика.
Меч у груди застромив
Батькові владика.
Мати вмерла від жалю,
А Василько—в люди.
Думав, що свою біду
Вже не перебуде.
Залишилися йому
Туга і сопілка.

В полонину їх узяв,
Де трудивсь, як бджілка.
Знали хлопчика того
Всі гуцульські села.
Всіх бентежила й пекла
Сумовита фрела.
Чуть було в дитячій грі
Нещасливу душу,
В найми вигнану навік
На біду пастушу.
Чуть було не раз і гнів,
Нути помсти злої,
Що летіли по душі,
Як вогонь по хвої.
Мріяв хлопець відомстити
За свою родину.
А тим часом гнав ягнят
Пасти в полонину.

«Золоторогий олень», розділ 2

Раз опівдні, як овець

Розморила спека
(А горіло сонце так,
Як суха смерека),
Їх погнав малий вівчар
До струмка поїти,
Перейшла отара ліс
Хмарою крізь віти;
В тихім зворі налягла,
Як туман, на воду,
А Василько, мов коня,
Осідлав колоду;
Править скакуном своїм
Та в сопілку дує.
Пальці вивірками йдуть,
Серце гараздує.
Напилися і пішли
Барани та ярки.
Чи з Говерли Прут тече,
Чи з його флюярки?
Вже не видно з-за ялиць

Жодного ягняти,
Час Василькові іти
Дріб свій доганяти.
Сопілчина в чабана—
То любов велика.
Все за грою забував
Наш малий музика...
Грає хлопець. Аж нараз
Бачить — олениця
Сторожко із лісу йде,
Сива, наче глиця.
Він сопілку — за ремінь,
Сам у хаці — скоком.
Причаївсь і звірину
Поїдає оком.
Ось вона до джерела
Підступа лякливо,
А за нею із кущів
Олень — дивне диво!—
Звичайнісінький на вид,

Ще й рудої масті,
Тільки роги золоті —
Промені гіллясті!
Пастушок щипнув себе —
Сниться чи не сниється?
Ні! Золоторіг стоїть,
І стоїть сарниця.
Світить золото ясне,
Б'є проміння в очі,
Ніби сходить сонце тут
З темної обочі.
Підійшов Золоторіг
Теж до водопою.
Олені розпочали
Мову між собою.
Пастушок задеревів —
Говорили звірі!
Мовби люди то були
В оленячій шкірі.
Ланя каже: — Подивись!

Подивись у воду:
Знов те золото росте,
Нам обом на шкоду.
Нас покинули свої —
Злото очі коле.
А мисливцям покажись —
Не втечеш ніколи.
Роги світять віддаля
Уночі і в днину...
Любий мій, даруй мені,
Я тебе покину.
Я не хочу помирать
Через пишні роги.
Розійдуться наші тут
Стежечки й дороги!
Олень так відповіда:
— Бачу, моя люба,
Що незвичність і краса —
То біда і згуба...
Як з тобою стрілись ми

Нічкою ясною,
Без надуми і вагань
Ти пішла за мною.
За тобою по лісах
Не вганяв я й трішки.
Ти сподобала собі
Золотенькі ріжки.
Потім, як прийшло знання,
Що це злото — горе,
Ти придумала мені
Завдання суворе.
Ти сказала: "Відламай
Росохи потворні,
Може, виростуть нові,
Сірі або чорні!"
Скільки я разів ламав
Ці прокляті роги
Об дубові стовбури,
Кам'яні пороги!
Та звіряча в них була

До життя жадоба —
Виростали знов мені,
Як зірки, із лоба.
Лізло вперто з голови
Золото червоне.
Сяяло воно ясніш
Царської корони.
Справді, видно нас було
І вночі здалека.
Чатувала скрізь на нас
Люта небезпека.
І чим більше я жадав
Загубити роги,
Тим пишніш вони росли,
Мов гілля розлоге.
Мав я з ними кожен раз
Тяжчу все мороку.
Перші вирости за рік,
Другі — за півроку.
Зиму ось оці росли,

А як їх я скину,
То боюся, що нові
Виростуть за днину!
Я давно вже зрозумів,
Що мені не вдасться
Обдурить свою біду,
Збутися нещастя.
Більш не буду їх ламать —
Це не допоможе,
Лиш болітиме чоло
Так, що не дай боже.
Знаєш ти моє життя,
Гарне й безталанне.
Як боїшся, то іди...
Будь здорова, лане!..

«Золоторогий олень», розділ 3

Сарна зникнула в кущах,
Не було неначе.
І малий вівчар уздрів,
Що той олень плаче.

— Оленю, —сказав пастух,
Вийшовши зі схову,—
Не лякайсь мене...
Я чув Вашу всю розмову.
Хай твоя сарничка йде
У ліси й потоки.
Хай те серце не стражда,
Кротке і жорстоке.
Ти ж ходи на пастівник,
На сінце зелене.
Доглядатимеш ягнят,
Житимеш у мене...
Втішився Золоторіг
Мовою хлопчини.
Біля друга і в біді
Серце відпочине.
Не боліла так тепер
З милою розлука,
Що поранила його,
Мов стріла із лука...

Грудку глею взяв пастух

І для остороги

Пообмазував навкруг

Блискаючі роги.

Краще хай не притяга

Золото нікчемне

Злого зору, що блука

В дебрях потаємне.

Наміри лихі не сплять,

По безлюдді ходять.

Де ніхто не сів їх,

Там вони і родять...

І пішли вони оба

Доганять отару.

Став пастушити рогань

З хлопчиком на пару.

Хлопець присилив йому

Дзвоничок до шиї,

Куплений колись давно

Аж у Коломій.

Відступили барани —

Поводирство строге.

І навчились поважать

Оленячі роги.

Добре знав Золоторіг

Всі ґруні* і скали,

І ні разу вівці з ним

лісі не зблукали.

Він виводив рано їх

На росисті трави,

Ополудні вів у тінь,

В листя кучеряве.

Вечорами, як Василь

Грав у сопілчину,

Олень слухав і жував

Білу конюшину.

А не раз вони всю ніч

Розмовляли стиха,

Наслухаючи, як бір

В сні глибоко диха.

Все Василько розповів
Про свої скорботи
І про наміри тверді
Короля збороти.
Олень про свою біду
Вів невтішну повість:
Хто за золотом біжить,
Той загубить совість!
Дивувалися вони,
Що всі людські вдачі,
Біди, звичаї, думки
Схожі на звірячі...
Так і осінь підійшла,
Почало дощити.
Посхилялися в журбі
Полонинські квіти.
Дрібно дощиком сікло,
Мжичило із неба.
Повертатися в село
Пастушкові треба.

Треба вже отару гнать
На зимівлю в доли.
Олень каже: — Не люблю
Стайні і стодоли...
Та й не знати, як мене
Там зустрінуть люди.
Може, скажуть: "Нащо нам
Дикої прибуду?!"
Не врятуюся від них
Жодною мольбою.
Тут лишаюсь. Не проси,
Не піду з тобою!
Гладив ніжно пастушок
Оленеві ріжки. —
Повернуся, — говорив, —
Як зійдуть підсніжки!
Олень друга попросив
Зняти з шиї дзвоник,
Потім скочив у кущі,
Як у трави коник.

А Василько череду
З гір пляями зводив. —
Грала фрілочка його—
Світові на подив.
Грала, ніби та вода,
Що збіга по скелі
І вихлюпує в бігу
Промені веселі.

«Золоторогий олень», розділ 4

Того року, мов на зло,
Навалив сніжище.
Декуди по вікна впав,
Декуди ще й вище.
В горах вили, як вовки,
Хуги та хуртечі.
Снігу велетням дубам
Нанесло по плечі.
Наш Золоторіг-бідак
Падав у замети.
В думці кликав пастушка:

"Де ти, друже, де ти?!"

Голод оленя карав,

Допікав нещадно.

Голими лісами звір

Бігав безпорадно.

Їжа — листя і трава —

Сніговою вкрита.

Стебельця не відгребеш,

Хоч відбий копита.

З рогів злущився глейок,

І вони сіяли,

Взяті в іній і туман,

Мов ясні опали.

Сяйво їхнє в ясні дні

Та звіздасті ночі

Відбивалось від снігів

І сліпило очі.

Олень відав, що його

Золотії роги

Варті більше, ніж усі

Стоги й обороги.

Він оддав би їх тепер

За стебло єдине...

"А якщо,— подумав звір, —

Пошукать людину?"

Стріти газду край села,

Впасти на коліна

І за золото своє

Попросити сіна!

Як подумав, як помчав

Навпрошки, без тями.

Тільки курява знялась

Над його слідами.

Він спускався на задку

Зі скали стрімкої.

Він котився із гори

В сніговім сувої.

І здавалось, що його,

Мов їздець неласкав,

Голод бив по животі

І нагай аж ляскав.
Олень біг навперестриб —
Кущ під ним чи хмарка.
Прірву так перелітав,
Як дорогу арка.
Втім, під лісом кілька хат
Звідалік угледів
Та в кожухах парубків,
Схожих на ведмедів.
Він злякався й почекав,
Аж повечоріло.
До найближчого вікна
Підійшов несміло.
Нагадали про сінце
Льодовії квіти.
І від голоду в очах
Почало темніти.
Ногигнулися під ним,
Стомлені і кволі.
І зібрав Золоторіг

Решти сили й волі.

В шибку рогом стук та стук.

— Хто там?— чути з хати.—

Просимо! Чи ти забув

Двері відчиняти?!

Олень знову стук та стук,—

В хату він не піде.

Звідти знову хтось кричить:

— Таж заходь, сусіде!

Олень знову стук та стук.

Вийшов чоловічок,

Глянув — роги мерехтять,

Мовби зо сто свічок.

Хреститься: — Щезни, пропадь,

Згинь, нечиста сило! —

Олень каже: —Як мене

Бачить вам немило,

Я піду собі, але,

Знайте, я не з пекла.

Вигнала мене з лісів

Ця зима запекла.
Я звичайна звірина,
Що шукає їдла.
Доля з мене кпить моя —
Щедра й дуже підла.
Маю роги золоті,
Та сінця не маю.
Їх для вас я за стебло
Зараз відламаю!
Чоловічок зміркував —
Можна поживиться.
А до золота він лип,
Як до гач* живиця.
Копійчиною радів,
Як душею дідько.
(Попадаються такі
В горах дуже рідко).
Оленя заводить він
До своєї стайні,—
Їжте, ріженьки мої,

Золоті та файні!

Олень давиться — не їсть.

Сіно гарне, свіже.

Чоловічок не чека,

Роги йому ріже.

Пиняво робота йде —

Пилка не до злота.

Олень каже: — Не спішіть,

Це моя турбота!

І до жолоба тарах —

Роги відлетіли.

У старого скупака

Губи затремтіли.

Він і каже: — Брате мій,

Дякую сердечно,

Та у мене жить тобі

Дуже небезпечно.

В хату просяться не раз

На нічліг мисливі.

Та й сусіди в мене злі,

Наче пси нюхливі.
Я тобі вночі стіжок
Вивезу до бору,
Тільки, прошу, не ходи
На мою обору!
Біля оленя впада,
Леститься псявіра.
Сам гадає, як би так
Спекатися звіра.
Чей же вміє розмовлять
Це створіння враже,
А якщо про скарб його
Всім воно розкаже?!
Олень згодився: — Везіть
Сіно на поляну.
Більше, дядечку, до вас
Я вже не загляну...

«Золоторогий олень», розділ 5

Так з'явилося сінце
В лісі на галявні.

Олень з грудня їв його,
А доїв у травні.
Роги виросли нові,
Може, навіть кращі,
Він тепер ховався знов
У глибокі хащі.
Мав леговище м'яке
В непролазній пущі,
Їсти сіно він ходив
Тільки в ночі тьмуші.
Теплі весняні вітри
Лоскотали ніздрі.
На бриндушці сніг конав,
Наче вовк на вістрі.
Ще раз одягла зима
Льодове намисто,
Та сховалась, де було
Вільготно й тінисто.
Звори водами гули,
Птаство грало знову,

І лишив Золоторіг
Схованку зимову.
В полонину повернувся
І зажив некрадки.
Про якусь нову біду
Не було і гадки.
А тим часом навкруги
Чатувало горе:
Оленя ловить прийшло
Ціле військо в гори.
Чоловічок — той скупар —
Був цьому виною.
Роги золоті загіб
Він у купу гною.
І про свій великий скарб
Ні слівця нікому,
Тільки — жінці, а вона —
Кумові своєму.
Кум—кумі, кума—кумі,
Аж одна кумася,

Як почула про таке,
Мало не стеклася.
Злих людей чуже добро
В саме серце коле.
Та кума і підняла
Крик на всі околи.
Чи де ярмарок, чи храм,—
Верещить завзято,
Так, немов з її чола
Злотні роги знято!
Скрізь ходила, скрізь була
Заздрісна і хутка.
Так дійшла й до короля
Дивовижна чутка.
Він одразу наказав
Їхати в Карпати,
В діда золото забрать,
Оленя злапати!
А скупак відлюдьком був,
Не ходив нікуди,

І не знав, про що навкруг
Теревенять люди.
Ось до нього і прийшли
З військом генерали—
Гній розрили і як стій
Золото забрали.
Почали вони вести
Допити суворі.
Де той олень може быть?
У якому зворі?
А яка на ньому шерсть?
Жовта? Темно-сіра?
Як то, роги ти забрав,
А не бачив звіра?
Не жаліли нагайок,
Вили аж до поту.
Кожен платить у житті
За свою скупоту.
На це все не міг скупак
Відповіді дати.

І його, упавши в лють,
Вибили солдати.
Знай, небоже, що на тім
У добро не в'їхать,
Як не дав ти звірині
Даром сіна віхоть!
Злото вже у короля,
Плаче скупендряжко,
Але оленя в лісах
Упіймати тяжко.
Звіролови, капкани,
Петлі, вовчі ями,
Чати, засідки, пости —
Всюди над пляями.
Скрізь чекають, коли він
Злотим рогом блисне.
А його ніде нема,
Наче зник навмисне.
Олень там, звичайно, там,
Де осінній вітер

Їх з Васильком розлучив,

Дружби сльози витер.

«Золоторогий олень», розділ 6

Виструнчилися на стіні

Злякані сторожі.

І зайшов у двір король,

А за ним — вельможі.

Під пахвою ніс монарх

В'язочку люцерки,

Що для оленя була

Як для нас цукерки.

— На,— сказав король,— бери,

Їж, моє звірятко.

В мене житимеш як пан,

Сито, мирно, гладко!

Будемо тобі носити

Найсмачнішу їжу,

А зате з твоїх ріжків

Я монет наріжу.

Олень, голову свою

Опустивши долі,
Тяжко слухав, і мовчав,
І корився долі.
Стовпилися навкруги
Двораки й магнати.
Взявся власноруч король
Роги обтинати.
Слуги пилку подали,
Скриню на монети.
І зітхнув Золоторіг:
"Де ти, друже, де ти?!"
Закладають, мов ярмо,
Колодки на нього,
Щоб не бився він, бува,
З болю навісного.
Мовчки і смиренно стій,
Наче деревина,
Що, не зойкнувши, вогонь
Витримать повинна.
Дзвонять, дзенькають, дзвенять

Золоті червінці.

А за ними тишкама

Сльози — навздогінці.

"Надаремне плачеш ти,

Нещасливий бранче,

Вже не буде так тобі,

Як бувало раньше.

Буде сіна, і трави,

І вівса доволі,

Буде все, роганю мій,

Та не буде волі.

Зроблять паничі тобі

Золотенькі ясла,

Щоб лиш зірка лісова

В тебе в серці згасла.

Щоб не звабили повік

Буки срібнокорі,

Щоб давав ти обтинать

Золото в покорі".

Думав так про себе він

У хвилину скрути.
Що ж робилося навкруг?
Того не збагнути!
Графи, принци, паничі,
Слуги, пажі, кловни
Б'ються, повзають, кричать
Божевілля повне.
Той пролазить уперед
Хробаком, той — рачки.
Кожен хоче більше взять
Золотої трачки.
Розпалився і король,
Швидше ріже роги.
А пани опилків пил
Злизують з підлоги.
Так язиками беруть
Злото, як магнітом.
Не вони, а той метал
Верховодить світом.
Олень дивиться на них,

Та йому невтямку,
Що насправді він король
В цім похмурім замку.
Він не знає ще, яка
В нього міць грізна є,
І, розжаханий, тремтить,
Мало не конає.
Поглядає на мечі,
Палаші, стилети.
В думці кличе пастушка:
"Де ти, друже, де ти?!"

«Золоторогий олень», розділ 7

А Василько не забув
Про гірського друга.
Знав, що в замку йде над ним
Злочин і наруга.
Налітала і сльоза
На лице прекрасне.
Але горе — це вогонь,
Що від сліз не гасне.

Треба друга рятувать
Ділом — не журбою.
Але як? Не стать йому
З королем до бою.
І не знав він, що робить.
Аж одного рана
У село прийшов указ
Короля-тирана.
"Я,— писав король у нім,—
Всіх оповіщаю,
Що найбільше на землі
Грошей злотних маю.
Сам я добуваю їх
Із глибоких штолень".
("Брешеш,— думає Василь,
— Дав тобі їх олень!")
Далі хитрий лицемір
Став брехню молоти:
"Бог мені багатство дав
За мої чесноти.

Ось, наприклад, я люблю
Дбать про диких звірів.
Одному із них я дав
Почет із жовніврів.
Щоб його оборонить
Від сваволі нетрів,
Дроту мусив я дістать
Кілька кілометрів.
Звір той — олень. Він живе
У моїм палаці.
Має сіно і траву —
Все з моєї праці.
Буде зварений живцем,
Хто звірятко зграбне
Вдарить, штурхоне, щипне
Чи хоч трошки дряпне!.." —
— О,— Василько закричав, —
Пан король — хитрюга!
Та за батька я помщусь
І врятую друга!

У хлоп'ячій голові
Блисла думка сміла.
Він тепера добре знав,
Братись як до діла.
Взяв сопілочку свою,
Сухарів дзьобеньку,
До садиби короля
Рушив помаленьку.
Може, місяць, може, два
Він ішов лісами.
На сніданок — ягідки,
На обід — те саме.
Спав, як заєць, під кущем,
Умивався в росах.
Під собою ніг не чув,
Репаних і босих.
Аж нарешті він уздрів
Мов камінні зуби...
Був то королівський двір —
Місце крові й згуби.

Вікна, мов ряди печер,
Видовбані в кремні.
Біля брами вартові,
Люті і недремні.
Не впустили пастуха
За ворота-грати.
А Василько сів собі
Та й в сопілку грати!
Гра мелодію стару,
Добира нової.
А по душах звук летить,
Як вогонь по хвої.
Грає день і грає ніч,
Грає без упину.
Стали в замку геть усі
Слухать сопілчину.
Вчув король, що грає хтось,
Дуже гарно грає.
За Васильком вояків
Спішно висилає.

Увійшов хлопчина в зал,
Підійшов до трону,
Та поклоном не схотів
Шанувать корону.
Це побачивши, король
Всердивсь на малого:
— Цілу ніч ти добре грав,
Але, окрім того,
Не давав ти спать мені.
Тож тебе за кару
Ми берем навек собі
В слуги, сопілкарю.
Будеш ти у нас робить,
Що тобі накажем.
В горах був ти пастухом,
В нас ти будеш пажем!

«Золоторогий олень», розділ 8

Ось Василька одягли
В білосніжні шати.
Музикою має він

Короля втішати.
Має грати, коли монарх
Засіда вечерять.
Слухала чарівну гру
Вся придворна челядь.
А були незрячі там
Слуги і служниці.
Наче тіні навкруги,
Тихі, смирні, ниці.
Як лиш королеві зір
Чийсь не до вподоби,
— Вибрать очі!— він кричав,
Пінячись від злоби.
Набурмосений сидів,
Ніби крук на жердці.
Думу помсти пастушок
Заховав у серці.
Ждать не довго довелось
Волі і розплати.
Знов збирається тиран

Гроші нарізати.
Сам, радіючи, бере
Пилку й скриню з ніші.
Видно, роги є нові,
Більші і ясніші.
Знов зібралися пани,
Принци-злотоноші.
— Хочеш бачити, малий,
Як ми робим гроші?
Стрепенулося хлоп'я,
В серці страх кигиче.
— Хочу, хочу, пане мій,
Мудрий мій владиче!
Ми,— відказує король,—
Показать охочі.
Тільки потім ти даси
Виколоти очі.
Це за доброту мою
Буде нагорода.
Згода, хлопчику, чи ні?—

А Василько: —Згода...

Як до оленя зайшли,

Він йому і каже:

— Не давайся в колодки.

Бий це кодро враже!

Бий сміливо, бий в лоби,

Бий, гати, гаратай!

Не дивися, де король,

А де пан глашатай.

Бий розгонисто підряд,

Бий, не бійся смерті!

Чи не бачиш, як вони

Золотом зажерті?

Не заб'ють вони тебе,

Вір мені, роганю.

За копійку кожен з них

Вип'є калабаню.

Я Василько. Я твій друг.

Слухай мене, друже,

Покажи їм, з чого кат

Клятї гроші струже!
Олень пастушка пізнав
І йому повірив.
Розігнався і почав
Бити бузувірів.
Він їх бив, тусав, колов,
Лупцював рогами,
Поперекидав усіх
Догори ногами.
Вистрибом по них ішов,
А вони лежали.
І валялись коло них
Піки і кинджали.
Боронитися ніхто
Не подумав навіть.
Дряпнеш звіра, а король —
Зварить чи задавить.
Сам король не бився теж —
Серце мав захланне:
Вбити звіра — тож рости

Злото перестане!
А Золоторіг товче,
Місить груди й чола.
Скільки панства там було
Все лягло довкола.
(Дещо, правда, піднялось
Із тії неслави,
Але те було навік
Скручене й кульгаве).
Розлетілось, розбрелось
Воїнство хоробре.
Королів указ воно
Пам'ятало добре.
"Хай, — гадали, — звіра вб'є
Королівська криця,
Ми не хочем за пuste
У котлі вариться.
Хто живий, рятуєсь, тікай
Швидше якомога,
Доки в плечах ти не чув

Золотого рога!"

Зникла миттю з-за стіни

І дозорців рота.

Брами отвором стоять,

Навстіж — всі ворота.

Спритно вискочив пастух

Оленю на спину.

І майнув Золоторіг

В рідну полонину.

«Золоторогий олень», розділ 9

Гарно, весело жилось

Нашим друзям дома.

Кожна стежка і гора

Мила і знайома.

Смеречина — мов дими

Голубі, прозорі,

А на кичерах ростуть,

Як суніці, зорі.

У бескетті, мов дзвінки,

Голосні джерела.

Задзвонила серед них
Пастушкова фрела.
Хлопця шанував народ
За відважне діло,
Бо й онукам короля
В гори не кортіло.
Двісті літ Василько жив,
Був здоров од бринзи.
Тільки снилися йому
Паничі і принци.
А як він узяв і вмер,
Щоб не постаріти,
Люди славили його,
Плакали трембіти.
Олень туги не зборов,
Самоти не стерпів,
Як пішов, так не прийшов
Зі своїх вертепів.
Дехто думав, що вовки
Оленя роздерли.

А де ж роги золоті,
Сяючі, як перли?
Їх шукали, та дарма,—
Не знайшли донині.
Значить, олень той живе
Десь у гущавині.
Десь у горах тих живе,
Що сягають неба.
Вільні люди там, і їм
Золота не треба.
Тож він ходить по лісах
Вже сідий, статечний.
Це підтверджує також
Факт незаперечний:
Ще коли пастушив сам
І ходив по рижки,
Бачив оленя того
Автор цієї книжки.